

## Motion till riksdagen 2008/09:Fi291

av **Mona Sahlin m.fl. (s)**

# Investera i välfärdens kvalitet

## Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uppdrag till Socialstyrelsen om kvalitetsinformation på hälso- och sjukvårdens område.<sup>1</sup>
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uppdrag till Socialstyrelsen om kvalitetsinformation på äldreomsorgens område.<sup>1</sup>
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uppdrag till Skolverket om kvalitetsinformation på förskolans, skolans och fritids område.<sup>2</sup>
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationell certifiering av verksamheterna i hälso- och sjukvården.<sup>1</sup>
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationell kvalitetssäkring av omsorgsverksamhet.<sup>1</sup>
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationell kvalitetssäkring av förskole- och skolverksamhet.<sup>2</sup>
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om försöksverksamhet med kvalitetskontor.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ledarskapsprogram för chefer i skolan, vården och omsorgen.<sup>2</sup>
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om chefsrekryteringsprogram för vård- och omsorgsverksamhet.<sup>1</sup>
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om chefsrekryteringsprogram för skolan.<sup>2</sup>
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätten till heltidsanställning.<sup>3</sup>

**Fel! Okänt namn på**

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om försöksverksamhet med intraprenader inom förskola, skola, vård och omsorg.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om resursfördelningsmodeller i välfärdsverksamheterna.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lagstiftning för att säkerställa att offentlig verksamhet inte säljs ut till underpris.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att LOU inte bör tillämpas inom vård och omsorg.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om meddelarskydd för anställda inom offentligt finansierade förskolor, skolor, vård och omsorg.<sup>4</sup>
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att behoven ska styra och att offentligt finansierade sjukhus därmed inte ska tillåtas att ta emot försäkringspatienter eller privatbetalande patienter.<sup>1</sup>
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kommunalt inflytande över etableringen av fristående skolor.<sup>2</sup>
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lika villkor för offentliga och privata utförare inom välfärdens verksamheter.

<sup>1</sup> Yrkandena 1, 2, 4, 5, 9 och 17 hänvisade till SoU.

<sup>2</sup> Yrkandena 3, 6, 8, 10 och 18 hänvisade till UbU.

**Fel! Okänt namn på**

<sup>3</sup> Yrkande 11 hänvisat till AU.

<sup>4</sup> Yrkande 16 hänvisat till KU.

Fel! Okänt namn på

## 1 Vård, skola, omsorg

Folkhemstanken bygger på ett ömsesidigt åtagande mellan individen och samhället. Med gemensam solidarisk finansiering får alla människor möjligheter att utifrån sina egna behov och önskemål ta del av samhällets tjänster på lika villkor. Det skapar sammanhållning, rättvisa och framgång. En viktig del är de välfärdsverksamheter som tillgodoser individens gemensamma och våra individuella behov under olika skeden i livet och som bedrivs med offentliga medel. Det handlar framför allt om förskola, skola, hälso- och sjukvård samt omsorg om äldre och funktionshindrade.

Marknadslösningar och fri konkurrens om gemensamma medel garanterar inte kvalitet och allas rätt till god service utifrån individens behov och ger inte heller ett effektivt och rättvist utnyttjande av resurserna. Vi vill ha en tydligare nationell kvalitetssäkring av välfärdsverksamheterna som ska garantera likvärdiga villkor och en verksamhet av hög kvalitet. Med nationella uppföljningsbara mål kan medborgarna ställa de lokala och regionala politikerna till svars för kvaliteten i verksamheterna. Vi säger ja till medborgarnas valfrihet – inte företagens. För att valfriheten ska vara reell behövs en mångfald av alternativ både bland de offentliga utförarna och bland de privata. Valfriheten handlar också om att ha möjlighet att påverka och vara delaktig samt att verksamheterna utgår från människors behov. Vi säger ja till alternativ och mångfald på medborgarnas villkor. Vi måste skapa möjligheter att ersätta lagen om offentlig upphandling (LOU) med regler och system som bygger på avtal med tydliga krav från politiken och som har en öppen beslutsstruktur där alla aktörer har möjlighet att vara med att bedriva offentligt finansierad verksamhet med likvärdiga villkor. Vi anser att alla utförare av offentligt finansierade välfärdsverksamheter ska omfattas av samma skyldigheter och samma krav oavsett om de är privata eller offentliga. Kvalitet handlar om tillgänglighet, bemötande, professionalitet och att verksamheter bedrivs i enlighet med bästa tillgängliga kunskap – och den viktigaste kvalitetsfaktorn är personalen.

Socialdemokratin har sedan länge lagt grunden för dessa livsavgörande verksamheter av hög kvalitet. Alla människor har fått möjlighet att utvecklas och växa utifrån egna intressen och behov. När människor känner sig trygga och vågar anta utmaningar så tjänar hela samhället på det, så förbättras ekonomin, så får vi kvinnor och män som är jämställda, så har vi skapat ett arbetskraftsdeltagande som ligger högt över genomsnittet i Europa. Det har inte skett utan motstånd, och för varje steg har vi fått utkämpa ideologiska strider. Så var det när den gemensamma skolan infördes och så var det när barnomsorgen utvecklades till en rättighet för barnen och inte barnpassning.

Nu är uppdraget att utforma välfärdsverksamheterna för att passa den tid vi lever i och investera i utveckling för framtiden. Vi vill ta till vara de möjligheter som finns inte minst i den tekniska utvecklingen och kunna möta de utmaningar vi står inför när det gäller de demografiska förutsättningarna. Vi vill investera i vård, skola och omsorg på ett sådant sätt att de också i framtiden är viktiga och naturliga delar av vardagen. Genom att utveckla välfärdsverksamheterna vill vi göra Sverige starkare och mer rättvist.

Vi socialdemokrater vill att alla ska ha möjlighet att växa och utvecklas i den trygga förvisningen om att det finns alternativ som passar även dem som behöver extra stöd och hjälp för att lyckas. Att utgå från medborgarna och deras olika behov i olika skeden i livet, även när de kanske inte själva förmår framföra dessa, innebär att ge individer möjlighet att vara med och påverka och styra sina egna livsval. Vi vill ge alla människor möjlighet att välja, även dem som inte kan göra dem med hjälp av en tjock plånbok eller med hjälp av föräldrar som engagerar sig. Vi vill låta människovärdet, inte marknadsvärdet, styra.

## 2 Hotet mot välfärden

Sedan de borgerliga partierna tog över regeringsmakten ser vi hur den gemensamma och solidariskt finansierade välfärden hotas. Regeringen genomför nu samtidigt både ett strukturellt systemskifte och en ekonomisk politik som riskerar att utarma resurserna till välfärden.

De för alla människor så viktiga välfärdsverksamheterna förskolan, skolan och fritids, sjukvården samt omsorgen om äldre och funktionshindrade, som kännetecknats av gemensam solidarisk skattefinansiering, är nu på väg att ersättas av konkurrensutsatta marknadslösningar utan politisk styrning. Under täckmantel av att det handlar om människors frihet att välja genomdriver Moderaterna lösningar som framförallt ger privata aktörer fri tillgång till gemensamma medel och stora möjligheter att välja bort områden och människor som inte är lönsamma. Privata utförare blir ett självändamål, och den offentligt bedrivna verksamheten ska bort eller marginaliseras till att ta hand om de behov som inte är tillräckligt attraktiva för privata utförare. Det innebär att det inte längre är de människor som är i störst behov av välfärdstjänster av hög kvalitet som kommer att få del av dem utan de som har råd att betala ur egen ficka. Så genomförs ett systemskifte som leder till ett tudelat samhälle.

För oss står frågan om driftsformer inte i centrum utan allas rätt att utifrån sina behov och önskemål få tillgång till välfärdens tjänster av hög kvalitet. Men Moderaterna vill på ideologiska grunder ensidigt ge privata aktörer större svängrum. I många borgerligt styrda kommuner och landsting har avknoppningar av välfärdens verksamheter redan gjorts. Inom såväl förskolan, skolan, hemtjänsten och äldreboenden som inom hälso- och sjukvården har enheter sålts ut till anställda eller andra intressenter till kraftiga underpriser, utan några restriktioner eller hinder för att sälja dem vidare omedelbart. Nu är försäljningarna tillfälligt stoppade i avvaktan på att reda ut det oklara juridiska läget; är det verkligen lagligt att på detta sätt göra sig av med skattebetalarnas tillgångar? Men de moderata politikerna i aktuella kommuner och landsting avvaktar otåligt.

Regeringen förbereder nu en lagstiftning för att tvinga alla landsting att införa den moderata vårdmodell som tillämpas i Stockholms läns landsting med oinskränkt rätt för vårdföretag att etablera sig där de finner det mest lönsamt,

## Fel! Okänt namn på

oavsett medborgarnas behov. Detta hotar väl fungerande hälsovalsmodeller där behov och tillgänglighet vägs in som finns i t.ex. Kalmar läns landsting och som planeras i Skåne.

Även inom kommunernas hemtjänst för äldre och funktionshindrade planeras för införande av företagets frihet att etablera sig. Då blandas offentligt finansierade tjänster med helt privat finansierade hos de privata utförarna. De privata utförarna får tydliga konkurrensfördelar framför de offentliga som inte kan erbjuda s.k. tilläggstjänster. Om detta genomförs i kommunerna kommer vi sannolikt i framtiden inte att ha några offentliga utförare kvar inom hemtjänsten, helt i linje med Moderaternas ideologi. Hur går det då för gamla och sjuka som bor i områden där det inte är lönsamt för privata företag att driva verksamhet?

De borgerliga partierna har sedan de kom in i regeringen öppnat för möjligheten att låta offentligt finansierade sjukhus ta emot privatbetalande patienter. Det betyder att den som har råd kan köpa sig förtur, en gräddfil för dem med privata försäkringar. Det leder till en uppdelning av patienterna i ett a- och ett b-lag, där det är plånboken och inte behoven som styr. Vi är på väg mot ett samhälle där de som kan och är beredda att betala extra går före i vården.

Inom förskolan behöver de privata utförarna inte längre underställas samma kvalitetskrav som de kommunala förskolorna, de behöver t.ex. inte följa den nationella läroplanen. Det nyligen införda vårdnadsbidraget kan komma att följas av en barnomsorgspong som innebär att kommunerna ska vara skyldiga att godkänna och lämna bidrag även till annan barnomsorg än förskoleverksamhet och skolbarnomsorg. Det skulle betyda ett allvarligt hot mot den förskoleverksamhet som idag finns till för barnen och som garanterar en likvärdig verksamhet utifrån fastställd läroplan och som utjämnar förutsättningarna inför skolstarten. Förlorare är barnen.

Inom skolan har andelen fristående skolor sedan närmare 20 år successivt ökat. I början stod många av dessa skolor för nytänkande och kreativitet. Det var bra. Men under senare tid har vi sett en utveckling med allt färre små entreprenörer, ideella organisationer eller stiftelser utan vinstintressen samtidigt som verksamheterna koncentreras till en handfull stora koncerner som driver skolorna helt affärsmässigt. Ytliga marknadsföringsknep vinner över pedagogiskt nyskapande så att vi får mindre – istället för mer – av utvecklande mångfald. Det blir fler obehöriga lärare och det innebär ett slöseri med gemensamma medel. Samtidigt blir det allt svårare för kommunerna att få någon insyn i skolornas verksamhet. Moderaterna vill ytterligare minska kommunernas inflytande över ansökningar och tillståndsgivning till fristående skolor; dessa ska enligt förslaget inte längre få yttra sig i ärenden som avser etableringar av sådana, bara betala!

Exemplen kan göras flera, men alla pekar i samma riktning. Med regeringens politik är det inte längre medborgarnas behov av en välfärd på lika villkor av god kvalitet som är målet. Det är att de privata företagets intressen av att få tillgång till gemensamma medel som vägleder regeringens politik.

Regeringens ekonomiska politik leder till, i motsats till vad de själva säger, att allt fler människor får svårt att klara sin egen försörjning och att kommu-

nernas kostnader för försörjningsstöd ökar. Samtidigt ser vi nu att regeringen med Moderaterna som pådrivare genomför kraftiga skattesänkningar. Kommunernas och landstingens skatteintäkter reduceras påtagligt, och finanserna försämras kraftigt de kommande åren. Då ryms inga satsningar på kvalitet och utveckling av välfärdstjänsterna – tvärtom kommer man att bli tvungen att dra ned på både omfattning och kvalitet.

### 3 Välfärdens brister

Välfärdsverksamheterna finns till för att alla ska veta att oavsett ekonomisk förmåga får barnen en utbildning av hög kvalitet, alla får den vård de behöver när de blir sjuka och när man blir äldre och inte längre förmår arbeta finns det hjälp att få. En viktig grundförutsättning är att välfärdstjänsterna ska finnas där, finansieras gemensamt och ge människor kraft och möjligheter att ta ansvar för sina egna liv, våga och kunna delta i förändring och utveckling. Trygghet ska inte vara att ta ifrån människor rätten att ta ansvar för sina egna liv – det ska istället vara att se till att alla har möjlighet att göra det.

Förskolan, skolan, sjukvården och omsorgen om äldre och funktionshindrade har genomgått stora förändringar över tid och utvecklats i takt med behov och möjligheter. De allra flesta små barn får idag plats i förskolan, där personalen är välutbildad och där en nationellt fastställd läroplan garanterar barn och föräldrar en verksamhet som ger barnen en bra start i livet. Skolan har utvecklats i takt med samhällets krav. Våra barn får en utbildning som står sig väl i jämförelse med många andra länders. Sjukvården har utvecklats oerhört snabbt och alltfler människor kan leva friska allt längre. Också äldreomsorgen har förändrats för att möta de behov som följer av att vi klarar att leva ett aktivt liv allt längre. Men det räcker inte. Det fanns brister i välfärden också när vi hade regeringsmakten. Men den moderatledda regeringens politik skapar nya problem och är inte lösningen på de brister som fanns i den svenska välfärden. Vi socialdemokrater förlorade valet och använder nu vår tid i opposition till att förnya och utveckla vår politik.

På många håll, framför allt i storstäderna räcker inte platserna i förskolan till. Barnen får inte plats när föräldrarna börjar arbeta igen och man tvingas att lägga pussel med tider, vänner och släktingar får rycka in och barnens tillvaro blir otrygg. Så ska det inte vara. Alla barn, oavsett var i landet man bor bör ha rätt till en förskoleplats inom rimlig tid efter att man anmält behov av plats. Vi vill dessutom att alla barn från tre års ålder ska ha rätt till avgiftsfri, allmän förskola.

Barngrupperna på många förskolor och fritidshem är så stora att det i praktiken blir omöjligt att leva upp till läroplanens intentioner. Personalen får svårt att klara kraven i läroplanen och är frustrerade. Den pedagogiska verksamheten i förskolan måste prioriteras och personalen ges förutsättningar att bedriva meningsfull verksamhet. Det kräver att personalen, förskollärare, fritidspedagoger och barnskötare är välutbildade.

## Fel! Okänt namn på

Det är idag oacceptabelt stora skillnader i resultat och kvalitet mellan skolor och mellan elevernas resultat. Alltför många barn får inte med sig nödvändiga kunskaper från skolan och bristerna upptäcks alltför sent. Många unga lämnar skolan utan tillit till sin egen förmåga och utan att känna tilltro till framtiden. Alla skolor måste klara kvalitetskraven för att få förtroendet att undervisa våra barn.

Många barn och ungdomar lämnas i sticket trots tydliga signaler om att de inte mår bra eller inte klarar kraven i skolan och att de behöver stöd och hjälp. Lärarna och elevvårdspersonalen måste få möjlighet att tidigt sätta in extra resurser när de uppmärksammar barn som är i behov av detta. Vi är övertygade om att alla barn med rätt stöd både kan och vill.

Skolor på alla nivåer har alltför svaga kopplingar till arbetslivet. Yrkes- och studievägledningen är eftersatt. Detta innebär att trösklarna in i arbetslivet blir alldeles för höga och det tar onödigt lång tid för ungdomar att etablera sig på arbetsmarknaden.

Det livslånga lärandet har inte blivit en realitet. Alltför många kommer i kläm mellan verksamheterna och den kommunala vuxenutbildningen har blivit eftersatt i regeringens politik.

Trots att den svenska sjukvården generellt har goda resultat är det inte säkert att alla får lika bra vård. Skillnaderna i metoder och resultat mellan olika landsting och mellan olika vårdenheter är idag oacceptabelt stora. Skillnaderna i hälsa är mycket stora beroende på klass, kön och etnicitet.

Många människor får vänta alldeles för länge på den vård de behöver. Det innebär onödigt lidande för individen och onödiga kostnader för samhället. Det måste vara möjligt också för sjukvården att på ett effektivt och patientorienterat sätt planera in besök, operationer och undersökningar för att minimera köer.

Det finns för många gamla och sjuka som inte får adekvat vård och det boende de behöver.

Kvarboendepincipen har på många håll drivits för långt och många äldre har idag inte möjlighet att flytta till ett boende där de kan få trygghet och gemenskap.

De brister i kvaliteten som vi ser inom äldreomsorgen beror dels på underbemanning, dels på att en stor del av personalen, så många som 40 %, saknar relevant yrkesutbildning. Vid alltför låg grundbemanning och många timvikarier blir kvaliteten lidande. De äldre tvingas möta många olika ansikten, vilket ur den äldres perspektiv ofta är detsamma som låg kvalitet. Många upplever också att ingen har tid att stanna upp och lyssna. Att se till att alla som jobbar inom äldrevården får tillgång till både basutbildning och kontinuerlig kompetensutveckling skulle innebära ett stort kvalitetslyft.

Under de senaste 20–25 åren har utvecklingen när det gäller driftsformerna för välfärdsverksamheterna utvecklats mot en större mångfald. Från att skolor, vårdcentraler, äldreboenden m.m. tidigare i stor utsträckning endast drivits av kommuner och landsting i egen regi tillkom med början under 90-talet ett antal andra utförare. Det var privata företag, ideella organisationer eller personalkooperativ. I några fall har vi sett att det lett till rena avarter med usel verksamhet t.ex. inom särskilt boende för äldre. Det har också ibland innebu-



rit total segregation t.ex. för de elever som går i konfessionella skolor. Men sammantaget kan vi konstatera att mångfalden stimulerat till utveckling av verksamheterna. Detta måste vi värna om och det kräver politisk vilja. För vi ser nu också starka och oroande tendenser till att mångfalden håller på att bytas mot koncentration av stora företag. Dessa bedriver inte sällan snarlik verksamhet som den som finns i offentlig regi, men med mindre möjligheter att säkra att de offentliga medlen används på bästa sätt och når dem med störst behov. Men de stora företagen innebär inte bara problem: det finns också tydliga fördelar med relativt kapitalstarka företag som har förmåga att satsa långsiktigt. Under förutsättning att de accepterar offentlig reglering och insyn kan de vara med och driva utvecklingen framåt genom att tillföra ny kunskap och nya tjänster. Detta måste balanseras.

Lagen om offentlig upphandling (LOU) har medverkat till höga kostnader vid anbudsförandet samtidigt som det ofta lett till nedskärningar i verksamheterna, otydliga krav på anbudsgivarna, svårigheter att väga in kvalitetsaspekter, minskad kontinuitet i verksamheterna och ofta möjligheter för företagen att ta ut stora vinster. För att få större variation och speciella inriktningar samt för att uppmuntra kreativitet, nytänkande och mångfald behövs det också andra former av avtal och överenskommelser. Det måste finnas möjligheter för beställaren att ställa krav som utgår från behov och kvalitet och som begränsar sig till grupper eller geografiska områden.

## 4 Välfärdens utmaningar

Välfärdsverksamheterna spänner över stora viktiga områden och påverkar alla människor mer eller mindre genom hela livet. Med närmare 1,5 miljoner barn och ungdomar i över 10 000 olika skolor, närmare 800 000 barn i över 20 000 förskolor, över 100 000 äldre som dagligen får hjälp i hemmet eller i särskilt boende och en sjukvård som i stort sett besöks av hela befolkningen under ett år, en eller flera gånger, så inser vi hur stora och komplexa verksamheterna är men också hur viktiga och styrande de är för att våra liv ska fungera! Människor vill ha en väl fungerande välfärd som utgår från människors behov, och de flesta är också beredda att via skatten vara med och finansiera en sådan välfärd som tillfredsställer rimliga behov och krav.

Utformningen och tillhandahållandet av välfärdsverksamheter måste även i framtiden bygga på en grundsyn om att avsikten är ett jämlikt och rättvist samhälle, men utformningen måste samtidigt ta hänsyn till människors vilja och förmåga att fatta egna kloka beslut. Det räcker inte att medborgarna kan välja skola eller vårdcentral. Människors krav på dessa viktiga verksamheter är mer än att välja mellan mer eller mindre lika alternativ på en öppen marknad. Människor vill också kunna lita på att de verksamheter som är så avgörande för deras vardag kan erbjuda hög kvalitet med möjlighet till påverkan, insyn och delaktighet. Människor vill veta att de val man gör innebär att man kan känna sig trygg i att barnen man lämnar i förskolan på morgonen trivs och mår bra och att föräldrarna som flyttar in i äldreboendet blir professionellt

## Fel! Okänt namn på

omhändertagna. Vi vill också ha ett samhälle där människor möts och där olika kulturer får ta plats och tillåts berika varandra, där barn från miljonprogrammets bostadsområden finns i samma klassrum som barnen från radhusområdet och där man kan få sin operation på samma ställe och med samma kvalitet oavsett om man är väslavlönad direktör eller undersköterska med betydligt lägre inkomster. Det är en utmaning att utforma samhället och välfärden så att alla känner sig delaktiga och berikas av gemenskapen samtidigt som det ges utrymme för särlösningar och individuella önskemål. Men vi är övertygade om att det finns lösningar.

Vi vill lyfta fram olika behov och önskemål utifrån de individer som idag och imorgon kommer att ta del av välfärdstjänsterna.

**Unga människors** förutsättning att ta del av utbildning, att kommunicera med andra i Sverige och övriga världen och att lära känna andra kulturer har radikalt ökat de senaste 20 åren. Samtidigt har kraven på de unga att klara skolan, göra tidiga val och själva ansvara för sin utveckling ökat avsevärt. I utvecklingen och förnyelsen av välfärden är det viktigt att utgå från individernas verklighet och se till att de får det stöd och den hjälp som krävs. Unga som idag är på väg att etablera sig på arbetsmarknaden, bilda familj och skapa egna liv måste få vara med och utforma den nya tidens välfärdstjänster, som ska tillgodose den nya generationens behov. Vi vill därför medverka till att den unga generationen i hög grad är med och utformar Folkhemmet 2.0 för framtiden. Detta ska ske i många olika former och ska utformas lokalt för att garantera att unga människors röster bli hörda. Vi socialdemokrater kommer inte att tumma på barns och ungdomars rätt till en uppväxt på lika villkor och med goda möjligheter till utbildning och arbete oavsett bakgrund.

**Småbarnsfamiljer** mitt i livet med yrkesarbetande föräldrar är beroende av stöd och hjälp för att få sin vardag att fungera. Familjerna i dagens Sverige ser väldigt olika ut och har olika behov. Det skiljer t ex. mellan storstäder och glesbygd, mellan födda i Sverige och födda i länder utanför Europa. Den traditionella kärnfamiljen har kompletterats med en stor variation av olika familjebildningar som alla har olika förutsättningar och med olika krav på flexibilitet och anpassning. Förskola, fritids och skolor måste utformas så att de svarar mot olika önskemål och behov som finns. För många familjer i storstaden, med långa resor till jobben och mor- och farföräldrar som bor långt borta, kan det handla om bra fritids för barnen där de också kan få hjälp med läxorna. För människor med skiftarbete och ibland familjer som bara har en vuxen försörjare kan fungerande välfärdsverksamheter handla om att det finns barnomsorg även på natten. Många familjer lever idag med barn som av olika anledningar är i behov av särskilt stöd under sin uppväxt och skolgång. För dem har ofta tillgången till välfärdsverksamheterna, och kvaliteten i dessa, avgörande betydelse. Fungerar de inte kan de få förödande konsekvenser. Allt detta måste finnas med när vi utvecklar välfärdsverksamheterna.

**Människor som har kommit till Sverige från andra länder**, som kanske flytt från krig och förföljelser, har andra referensramar än de som är upp vuxna i Sverige. Många har kommit med en stark drivkraft att forma en

ny och bättre framtid i sitt nya land och vill bidra till Sveriges utveckling. Men många har svårigheter att komma in på arbetsmarknaden för att de saknar kontaktnät trots att de ofta har långa utbildningar och många års erfarenhet från arbetslivet i hemlandet. För att kunna ta till vara den kunskap och de erfarenheter de har och vara ett stöd för dem måste insatserna svara mot vars och ens specifika behov. Det kan handla om insatser i skolan för att kunna ta igen förlorade år och möjligheter till validering och eventuell komplettering av utländska utbildningar. Det kan handla om att lära sig läsa och skriva för någon som aldrig fått gå i skola eller om att få lära sig svenska språket i hög takt för någon som redan behärskar flera andra språk. Och det kan handla om att få möjlighet till demensvård på det egna modersmålet.

**De erfarna** som tillhör 40-talsgenerationen och som har varit med och byggt det folkhem som har fungerat väl i många år har önskemål och drömmar inför pensioneringen, och så småningom, ålderdomen som skiljer sig från deras föräldrars. Behoven av tjänsterna inom välfärden kan förväntas öka bl.a. med tanke på den ålderspuckel vi står inför. Alltfler äldre kommer att ha behov av såväl omsorg som sjukvård. Hur välfärden ska finansieras i framtiden är en fråga som oroar många. Att vi lever längre och är friskare högt upp i åldrarna är en fantastisk välfärdsframgång. Låt oss inte gå i fällan och utropa våra seniorer till ett problem. Pensionärer är en stor tillgång som inte uppskattas efter förtjänst trots att de gör stora insatser.

**Demografin utmanar och ger möjligheter.** När man ser den demografiska utvecklingen står vi inför mycket stora utmaningar; det är också sant. De olika generationerna är olika stora och den stora utmaningen uppstår om 15–20 år då den stora efterkrigsgenerationen når den ålder då man behöver mer vård och omsorg samtidigt som antalet personer i arbetsför ålder är få. När man passerat 80 ökar risken att bli sjuk samtidigt som vi vet att en gammal och skör människa behöver mycket längre vårdtid på sjukhuset än en yngre. Vården står inför kraftigt ökade kostnader samtidigt som vi självklart vill ge våra barn en ännu bättre förskola och skola än vad vi själva fick. Pensionssystemet är numera ganska väl rustat för att klara de framtida påfrestningarna, men när det gäller att finansiera skola, vård och omsorg står vi inför ett ideologiskt vägval. Välfärden måste få kosta mer i framtiden. För att klara finansieringen är vi socialdemokrater beredda att ta strid mot oansvariga skattesänkningar men också att verka för att öka skatteunderlaget och samtidigt medverka till att varje skattekrona används där den gör störst nytta.

När resurserna är begränsade måste det inom demokratins ramar också göras ständiga prioriteringar. Varje skattekrona måste användas där den gör störst nytta. Viktiga behov ska tillgodoses på ett likvärdigt sätt för alla medborgare. För oss socialdemokrater är det helt avgörande att förskola, skola, fritids, vård, äldre- och handikappomsorg finansieras gemensamt och att vi också kan höja ambitionsnivån. För att klara det måste vi föra en medveten politik och vara beredda att ta den ideologiska striden om finansieringen. För nyliberaler är utmaningen enkel – genom mer privat finansiering överläts kostnaderna på de enskilda människorna – men för oss socialdemokrater handlar det om att systematiskt genomföra en politik för arbete åt alla, att på

## Fel! Okänt namn på

ett trovärdigt sätt försvara ett skatteuttag som klarar finansieringen och samtidigt leverera en välfärd som är värd den gemensamma uppoffringen.

Folkhemmet bygger på tanken att människors behov av en väl fungerande välfärd går långt utöver det egna intresset, och därför ska såväl kostnaderna som ansvaret för dem bäras gemensamt. Samtidigt ska verksamheterna utvecklas så att människors egna önskemål kan bli tillgodosedda. I takt med att omvärlden förändras och samhället utvecklas så förändras också medborgarnas behov av välfärdstjänster. Behoven blir inte mindre – tvärtom ökar kraven på trygghet och lösningar anpassade efter vars och ens önskemål. Därför måste välfärdsverksamheterna ständigt omprövas och utvecklas.

Sverige har, som många andra länder, under de senaste 50 åren varit med om en utveckling av samhället som har varit omvälvande och framgångsrik. Detta gäller inte minst tekniska framsteg men också politiska reformer som ökat möjligheterna för många att utbilda sig, resa och uppleva andra kulturer. Utvecklingen har gjort det möjligt för alltför många människor att aktivt styra sina liv, låta sig influeras av andra och också tillåta sig som individ att ställa krav på hög kvalitet på de varor och tjänster man efterfrågar. Samtidigt har samhällets krav på medborgarna ökat. Det är inte bara möjligt att göra aktiva val, det förväntas av dig att du ska göra det. Folkhemmet 2.0 måste utformas utifrån de människor som ska ta del av vår gemensamma välfärd framöver. Det handlar om individer som idag ofta har en god utbildning, är vana att styra över sina liv, i väldigt stor utsträckning har tillgång till datorer och Internet och ofta utnyttjar möjligheterna till service och kommunikation via dessa medier. När man som individ i allt större utsträckning kan påverka utformningen och innehållet i olika tjänster, t.ex. vilken bostadsstandard man vill ha, när man vill gå i pension eller vilka tv-kanaler man vill titta på, så måste det också i hög utsträckning gälla den skattefinansierade välfärdsverksamheten.

Dagens samhällsmedborgare är aktiva, vana att välja, vill påverka och kunna förändra, de är vana att styra sina liv, att göra val och kräva kvalitet och resultat. Det är mycket positivt och helt i linje med vår vision av välfärds-samhället. Men många människor i dagens samhälle lever också med ständig tidsbrist. De vill ha anpassade servicenivåer, längre öppettider, större utbud och har högre förväntningar på kvalitet än tidigare generationer. Ett nytt folkhem måste utformas utifrån dessa förutsättningar för att det ska kunna bli allmängiltigt och uppfattas som nödvändigt. Flexibilitet och höga servicenivåer måste byggas in i systemen. Samtidigt måste vi vara medvetna om att trots många positiva förändringar så finns det fortfarande stora klasskillnader kvar, kvinnor och män har inte samma möjligheter, och diskriminering grundat på kön, etnisk tillhörighet eller sexuell läggning är allvarliga problem. Framtidens välfärd har en viktig uppgift i att bidra till rättvisa och jämlikhet. Det kommer också alltid att finnas stora behov i välfärdstjänsterna som inte kan tillgodoses med teknikens hjälp, som kräver hög fysisk närvaro och personal med särskild kompetens för att tillgodose dessa. Välfärden måste kunna ta hänsyn till att det finns människor som när de behöver stöd och hjälp är utsatta och oförmögna att i den givna situationen fatta egna kloka beslut och göra övervägda val. Det är en svår avvägning som ska hanteras.

## 5 Investera i kvalitet för framtiden

Vi vill prioritera kvalitetssatsningar i välfärdsverksamheterna med fokus på

- ? högre kvalitet, tydligare styrning och nationell likvärdighet
- ? rätt till inflytande och valfrihet
- ? behoven, inte plånboken, ska styra
- ? investeringar i kvalitet genom
  - o kvalitetskontor
  - o intraprenader
  - o personalförstärkningar
  - o kompetenshöjningar.

### En nationell kvalitetssäkring för likvärdiga villkor

Alla medborgare ska ha rätt till god tillgänglighet till offentligt finansierad välfärdsverksamhet och kunna lita på att den håller mycket hög kvalitet. Alla medborgare har rätt att begära god service, respekt och bra bemötande som utgår från att välfärden är i medborgarnas tjänst. Därför ska det finnas kvalitetssystem som innehåller krav på goda resultat i verksamheterna och också krav på alla utförare om bemötande, service, tillgänglighet, väntetider m.m.

För att skola, vård och omsorg ska kunna garantera en verksamhet med likvärdiga villkor oavsett vilken kommun eller vilket landsting man bor i, oavsett vilken skola man väljer att gå i eller vilken vårdcentral man väljer att tillhöra, måste kvalitetskraven vara starka och tydliga. Av olika måldokument ska tydligt framgå vilka mål som ska uppnås, hur de ska mätas, följas upp och åtgärdas. Målen ska gå att mäta såväl med kvantitativa som kvalitativa mått. Medborgarna måste kunna lita på att all verksamhet som finansieras via skattemedel är kvalitetssäkrad. Samma höga krav måste ställas på alla utförare och aktörer, såväl privata och kooperativa som offentliga. Kvalitet är en politisk fråga. Politiken måste ta ansvar för målformuleringarna och utifrån dem sätta upp tydliga kvalitetskriterier som alla utförare måste uppfylla för att kunna få driva offentligt finansierad verksamhet. Den tryggheten måste medborgarna känna och kunna lita på att de folkvalda, såväl kommunala som nationella, tar ansvar för.

Det är viktigt att det i kommuner och landsting finns strukturer som säkerställer att medborgare som avstår från att göra aktiva val eller som inte kan bli tillgodosedda i sina val ändå garanteras en bra verksamhet av god kvalitet.

För att en politik som ger medborgarna valfrihet ska ha något värde måste människor få tillgång till och information om kvalitetsindikatorer, resultat och valmöjligheter. Därför behövs information om vilka som utför de olika tjänsterna och hur de går att kontakta. Vidare måste det även vara möjligt för medborgarna att informera sig om vilka tjänster som erbjuds, vad tjänsterna innehåller och deras kvalitet. Information som beskriver tjänsters innehåll och kvalitet måste vara redovisad på utförarnivå och utformad på ett sådant sätt att

## **Fel! Okänt namn på**

den uttrycker likheter och skillnader mellan olika utförare. Brukarinformationen måste bestå av information som belyser både tjänsternas processer, strukturer och resultat samt olika typer av kvalitetsinformation, som exempelvis kvalitetsindikatorer och attityd- och brukarundersökningar. Det krävs såväl kvantitativ som kvalitativ information. För att brukarinformation ska vara funktionell krävs att informationen möjliggör för brukarna att använda denna för olika former av konsekvensbedömningar.

För att säkra att medborgare får tillgång till bästa kvalitet och kan göra reella val måste det finnas en övergripande infrastruktur på nationell nivå som garanterar att kommuner och landsting i sina välfärdsverksamheter följer de nationella måldokumentet, att de kan ställa samma krav på alla utförare att följa uppsatta mål, redovisa resultat och kvalitet samt lämna enhetlig information. De berörda statliga myndigheterna bör få ett tydligare uppdrag att medverka till framtagande av den nationella infrastrukturen. Detta arbete bör prioriteras.

Vi föreslår att berörda myndigheter får uppdrag enligt nedanstående:

### **Hälso- och sjukvården**

Socialstyrelsen bör av regeringen ges utvidgat uppdrag att

- ? i samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting utveckla jämförbar kvalitetsinformation på sjukhus-, klinik- och enhetsnivå. I uppdraget bör också ingå att tillhandahålla huvudmännen informationen.
- ? i samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting vidta åtgärder för att öka täckningsgraden och tillgängligheten i de nationella kvalitetsregistren.
- ? utveckla fler kvalitetsindikatorer inom primärvården och psykiatrin.

### **Äldreomsorgen**

- ? Socialstyrelsen bör ges utvidgat stöd för att, i samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting, utveckla kvalitetsindikatorer för alla delar av äldreomsorgen.
- ? Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att utreda möjligheterna att tillhandahålla registerdata på utförarnivå.

### **Förskola, skola och fritids**

Skolverket bör av regeringen ges i uppdrag att

- ? sammanställa den befintliga information som är relevant för föräldrars och barns val av skola och tillgängliggöra denna.
- ? i samverkan med den nya myndigheten Skolinspektionen tillhandahålla inspektionsrapporter som underlag för kommunernas prioriteringar och för brukarnas val av skola.
- ? i samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting utveckla kunskap om utförare samt utveckla jämförbar kvalitetsinformation inom förskolan. Denna information bör tillhandahållas kommunerna.

Kvalitetsindikatorerna måste alltid ta hänsyn till socioekonomiska förhållanden och behov.

### **Inför nationell certifiering av hälso- och sjukvårdens verksamheter**

För att säkerställa att alla offentligt finansierade vårdgivare erbjuder en vård av hög kvalitet och för att garantera att oavsett var man som patient bor och oavsett om vårdgivaren man väljer är offentlig eller privat är man garanterad en vård av hög klass, vill vi införa ett nationellt certifieringssystem för alla offentligt finansierade vårdgivare inom hälso- och sjukvården. Certifieringen ska säkerställa en nationell likvärdig standard och kvalitet och ska kunna ge medborgarna garantier för att all verksamhet som är skattefinansierad uppfyller grundläggande krav på kvalitet. Alla verksamheter ska vara skyldiga att följa de nationella riktlinjer som finns för behandling av olika sjukdomar och evidensbaserade nationella riktlinjer bör utarbetas på fler områden än i dag. Certifieringen ska vara tidsbegränsad och omprövas med jämna mellanrum. Den ska kunna dras in när vårdgivare har brister i vården. För att få certifiering ska vårdgivare visa att vården har hög kvalitet och är evidensbaserad, erbjuder god tillgänglighet, att verksamheten har utbildad personal, kan garantera patientsäkerhet och meddelarskydd för personalen, tillämpar metoder som är nationellt godkända och rekommenderade samt att personalen får tillräcklig kompetensutveckling. Kollektivavtal ska gälla. Krav ska ställas på vårdlokalernas fysiska tillgänglighet för alla. Dessutom ingår i förutsättningarna att vårdgivaren deltar i alla nationella och regionala uppföljningar och utvärderingar som beslutas.

Vi vill med dessa insatser styra om statliga och lokala resurser från dagens omfattande efterkontroll till ett system som gör att det ska bli rätt från början. Alla verksamheter ska ha väl fungerande och öppna system för egen kontroll och egen kvalitetsutveckling istället för fler statliga inspektörer och kontrollanter.

Utbildningar av dem som ska certifiera verksamheter bör inrättas och certifieringsverksamheten ska finnas ute bland verksamheterna med stark anknytning till och god kännedom om verkliga förhållanden.

Vi föreslår att det snarast påbörjas ett arbete för att ta fram ett förslag till kriterier för nationell certifiering, utbildning av certifierare och formerna för införande.

### **Kvalitetssäkring av all offentligt finansierad välfärdsverksamhet**

Vi vill pröva att gå vidare med liknande modeller för kvalitetssäkring för andra offentligt finansierade verksamheter såsom förskola, skola och äldre- och handikappomsorg. Det skulle möjliggöra en ökad nationell likvärdighet och tydligare kvalitetskrav på alla förskolor, skolor och all omsorgsverksamhet, oavsett huvudman. Att bygga upp en välfungerande kvalitetssäkring i all offentligt finansierad verksamhet kommer att ta tid, men det är viktigt att arbetet prioriteras.

## **Fel! Okänt namn på**

Det skulle exempelvis innebära ytterligare garantier för att skattemedel avsedda för förskolan bara kan utgå till verksamheter som har utbildad personal och som följer den nationella läroplanen. Vi vill inte se en utveckling som den regeringen nu väljer med bidrag till barnomsorgsverksamhet utan kvalitetskrav.

Det skulle också innebära att en kvalitetsbedömning måste göras innan en ny fristående skola kan starta, om den har förutsättningar att leva upp till de nationella kraven. Men det skulle också ge verktyg för att säkra kvaliteten i kommunala skolor.

Det skulle skapa en trygghet att äldre- och handikappomsorgen inte får bedrivas utan att den håller tillräcklig kvalitet.

Vi vill att det ska utvecklas ”bedömningsteam” av erfarna praktiker inom området men också kvalificerade personer ”utifrån” som regelbundet besöker verksamheterna och genomför offentliga utfrågningar om kvaliteten i verksamheten.

Ett system för kvalitetssäkring ger möjlighet till systematiskt, kvalitetshöjande erfarenhets- och kunskapsutbyte samtidigt som de politiska beslutsfattarna på olika nivåer får ett underlag för prioriteringar och beslut.

Vi föreslår att ett arbete påbörjas för att på nationell nivå kvalitetssäkra offentligt finansierad välfärdsverksamhet.

## **Lokala kvalitetskontor**

Medborgarna i kommunerna och landstingen där välfärdsverksamheterna bedrivs ska, där det finns alternativ, ha möjlighet att välja. Medborgarna ska garanteras likvärdiga förutsättningar när det gäller service, kvalitet och tillgänglighet. Vi vill därför pröva att inrätta lokala kvalitetskontor för medborgare dit de kan vända sig för att utöva sin medborgarmakt och utkräva politiskt ansvar. Det ska vara enkelt som medborgare både att utnyttja den makt man har och också att som samhällsmedborgare vara med och ta ett ansvar för verksamheten. Här ska alla kunna få information om sina rättigheter, om sina möjligheter att välja såväl inriktning som utförare, kunna påverka och utöva inflytande samt få information om rättigheten att få delge sina synpunkter på verksamheterna. Här ska man få hjälp att rätta till brister och problem. Man ska inte behöva veta vem som har ansvar för de olika verksamheterna för att få hjälp, utan det ska finnas på ett ställe dit man fysiskt kan komma men som också går att nå på webben.

Kvalitetskontoren ska arbeta för att alla välfärdsverksamheter med offentlig finansiering aktivt arbetar i medborgarnas tjänst. Medborgarna ska här få veta vilken kvalitet de kan kräva. Varje år ska därför politikerna i kommuner och landsting fastställa kvalitetsnivåer och redovisa dessa. Kvalitetskraven ska avse all skattefinansierad verksamhet, oavsett utförare. Verksamheternas kvalitet och resultat ska visas på ett lättöverskådligt och tydligt sätt, redovisas öppet, och stöd i tolkningarna ska tillhandahållas på kvalitetskontoret.

Vi ser med stor oro på hur allt större del av välfärdens verksamheter regleras med olika former av rättighetslagstiftning som i sin tur leder till överklaganden och långdragna processer. För att orka klara av att driva sådana rätts-



## Fel! Okänt namn på

processer måste man vara stark och uthållig, vilket innebär att de människor som är mest utsatta har svårt att få sina rättigheter tillgodosedda. Kommuner och landsting ger redan idag omfattande stöd och råd till sina medborgare. Vi ser kvalitetskontoren som en möjlighet att stärka medborgarens rätt till kvalitet och service utan omfattande rättighetslagstiftning.

Om brukarna anser att verksamheten inte håller den kvalitet som utlovats ska de kunna vända sig till sitt kvalitetskontor för att få rättelse. Det ska man kunna göra när något i verksamheten inte fungerar tillfredsställande, när man ser att den personaltäthet som avtalats med en entreprenör inte upprätthålls, när bemötandet upplevs som kränkande eller när verksamheten på andra sätt inte uppfyller de krav man har rätt att ställa på den. På kvalitetskontoret ska man kunna få hjälp med att komma till rätta med bristerna utan att behöva byta utförare eller driva rättsprocesser. På kvalitetskontoren blir politikens ansvar för kvaliteten tydlig.

Kvalitetskontoret ska vara ett forum för politikerna i deras dialog med medborgarna. Det finns självklart ett samband mellan resurser och kvalitet, och det är därför lämpligt att politikerna tydligt redovisar sina kvalitetsåtgärderna inom ramen för budgeten. Medborgarna bör bjudas in till en gemensam beredning, där Internet kan vara ett verktyg. Här bör alla ha möjlighet att delta med kreativa lösningar och nya förslag. Sveriges kommuner och landsting har inlett försöksverksamhet med att beskriva kommunernas kvalitet i ett medborgarperspektiv. Detta bör kunna vara en ingång i verksamheten.

Kvalitetskontoret ska t.ex. ansvara för att det görs regelbundna undersökningar av kundnöjdhet, ta in servicedeklarationer och hantera klagomål. De ska tillhandahålla information om resultat kvalitet, processkvalitet, tillgänglighet och effektivitet. Alla som står inför ett val, oavsett om det gäller förskola, skola, vård, äldreboende eller hemtjänst för äldre och funktionshindrade ska ha möjlighet att samtala med en rådgivare som har kunskap om de olika alternativ som finns.

Alla brukare i välfärdsverksamheterna ska ha möjlighet till insyn och inflytande i verksamheterna, även de med privata utförare. Utifrån de fastställda kvalitetskraven ska det vara möjligt att påverka verksamheternas innehåll och utförande, t.ex. genom inrättande av styrelser med brukarmajoritet eller föräldraråd på en skola. På kvalitetskontoret ska man kunna få hjälp och stöd till att starta och driva sådana verksamheter i projektform eller på annat sätt.

Hos kvalitetskontoret ska alla utförare i välfärdsverksamheterna presentera sina verksamheter på ett sätt som gör det enkelt och överskådligt för medborgarna att läsa och kunna jämföra. Det ska regleras hur presentationerna ska göras och vilka uppgifter som ska finnas med: inriktning, personalstyrka, personalens kompetens osv. Det innebär att utförare som idag lägger åtskilliga skattepengar på reklamkampanjer istället kan använda dessa till verksamheten.

Hit ska också personal i välfärdsverksamheterna kunna vända sig med förslag till kvalitetsförbättringar och också för att påtala brister och missförhållanden på arbetsplatserna utan att riskera att förlora sina jobb.

I många kommuner pågår olika former av kvalitetsarbete, och ambitiösa insatser görs för att stödja medborgarna i att utkräva kvalitet. På flera ställen

## **Fel! Okänt namn på**

finns s.k. medborgarkontor med delar av den nu föreslagna verksamheten. Erfarenheter från dessa är viktiga att ta med i det fortsatta utvecklingsarbetet. Det kan vara ett sätt att fånga upp arbetet och att utveckla och synliggöra det. Vi vill därför starta med försöksverksamhet där tidigare erfarenheter tas till vara och frågetecken kan klaras ut.

Vi föreslår att försöksverksamhet påbörjas under 2009 i ett antal kommuner för att pröva kvalitetskontor. Dessa ska också medverka i uppbyggnaden av en gemensam webb där övergripande nationella frågor tas upp men där varje lokalt kvalitetskontor har sina egna sidor. Vi avsätter i vårt budgetalternativ 50 miljoner kronor per år 2009–2011 för detta.

## **Den viktigaste kvalitetsfaktorn är personalen; det behövs fler välfärdsproffs**

Inget är mer avgörande för kvaliteten i välfärden än de anställdas kunnande och engagemang. Vi har också i Sverige starkt engagerade, kunniga och ofta välutbildade anställda. Utan dem hade det aldrig varit möjligt att bygga det svenska folkhemmet. Vi menar dock att vår politik inte har varit tillräcklig för att ge de anställda i välfärden de arbetsvillkor som behövs för hög och jämn kvalitet. Exempelvis bemanningen är otillräcklig i många verksamheter. De anställda besitter också stora kunskaper och erfarenheter som inte alltid tas tillvara och kommer medborgarna till del. Kompetensutveckling och möjligheter till vidareutbildning är inte sällan mindre utbyggt i välfärdssektorn jämfört med andra delar av arbetsmarknaden. Arbetsvillkor, arbetstider och löner måste kunna vara minst lika bra i välfärdens verksamheter. Kvinnodominansen är hög i välfärdsverksamheterna, och detta avspeglar sig ofta i sämre löner, arbetstider och andra villkor. För att kunna utjämna skillnaderna behövs medvetna jämställdhetsåtgärder.

Allt detta är utmaningar i dag, men de blir än mer tydliga när vi blickar framåt. Inom flera centrala välfärdsområden som skolan, vården och omsorgen skedde stora nyrekryteringar på 70–80-talet. Många kom från högskolan, andra hade kortare utbildning men har efter ett yrkesliv skaffat sig ovärderlig kompetens. Inom de närmaste 10–15 åren går många av välfärdsarbetarna i pension. Kommunerna och landstingen måste klara att ersätta den kompetensen och det i ett läge då medborgarna ställer än högre krav på kvalitet, tillgänglighet och service. Det innebär att det måste bedrivas en målmedveten politik för att attrahera, utbilda och rekrytera kunniga och engagerade medarbetare till skolan, vården och omsorgen under de kommande åren. Vi måste samtidigt ta till vara all den kompetens och kunskap som de besitter som jobbat länge i verksamheterna, och vi måste utveckla nya former för att föra den vidare.

Vi är övertygade om att många vill arbeta i välfärden. Men det förutsätter bra arbetsgivare och bra villkor. Nyrekryteringen måste ske på ett sådant sätt att den äldre personalens kunskap och erfarenhet kan överföras till de unga på ett systematiskt sätt. Detta kommer att vara avgörande för den fortsatta kvaliteten i välfärdsverksamheterna, att lyckas attrahera unga att utbilda sig och söka arbete i välfärdens tjänst, oavsett om det är offentliga eller privata utfö-

## Fel! Okänt namn på

rare. Därför bör arbetet med att utveckla välfärden till en attraktiv och spännande sektor att arbeta och verka i prioriteras.

Det behövs fler välutbildade anställda, om vi ska klara kvaliteten i välfärdens verksamheter. Det handlar om fler behöriga lärare så att klasserna kan bli mindre och kunskapsinhämtningen större, men det behövs också annan professionell personal i skolan för att kunna möta hela elevens behov. Vi vill också att det ska finnas fler möjligheter till specialisttjänster för lärare. I äldreomsorgen krävs en ökad grundbemanning med utbildade undersköterskor och vårdbiträden som kan ge god omsorg och även fler specialister för ökad trygghet och säkerhet. I sjukvården krävs fler läkare och sjuksköterskor för att korta väntetider och även effektivare rutiner så att läkare och sjuksköterskor kan arbeta med vård, inte administration. För oss går fler välutbildade i välfärden före sänkt skatt. Det gäller i kommunerna, i landsting och regioner och även på nationell nivå.

Det behövs en bred satsning på kompetensutveckling av all personal inom välfärdsområdet. Kontinuerlig kompetensutveckling ska vara en naturlig del av arbetet i skolan, vården och omsorgen. Kompetensutvecklingsprogram bör utarbetas för de olika verksamheterna och yrkeskategorierna i samarbete med parterna.

Vi vill öka antalet utbildningsplatser på högskolan och i KY-utbildningarna för att tillgodose behoven av välutbildade välfärdsarbetare. Gymnasieskolans omvårdnadsprogram måste bli ett attraktivt studieval.

Alla kommuner, alla landsting och all statlig verksamhet bör ha en konkret plan för omvandling av deltidstjänster till heltid. Det är en fråga om att höja kvaliteten – de äldre ska inte behöva möta alltför många olika ansikten i den viktiga omsorgen. Vi vill att alla anställda i välfärdens verksamheter ska ha rätt att själv påverka och få inflytande över arbetstider och hur arbetet organiseras.

Vi vill satsa på professionella ledare och chefer i välfärden. Vi vill att det utvecklas särskilda ledarskapsprogram på högskolenivå för chefer inom välfärdens verksamheter. Ett särskilt chefsrekryteringsprogram bör tas fram för att trygga att välfärden kan få del av de bästa cheferna och ledarna i framtiden.

Vi föreslår att det upprättas ledarskapsprogram på högskolenivå samt chefsrekryteringsprogram för skolan, vården och omsorgen. Vi föreslår också att det ska införas krav på konkreta planer för omvandling av deltidstjänster till heltidstjänster.

## **Ge personalen större frihet och ökade befogenheter – intraprenader**

Som ett alternativ till de privata utförarna vill vi gärna se fler organisationer och företag från den sociala ekonomin i offentligt finansierade välfärdsverksamheter. Vi ser också gärna att personalkooperativ eller brukarkollektiv tar över och driver verksamheterna. Men som ytterligare ett alternativ vill vi prova ökade möjligheter att bedriva offentligt ägd verksamhet i nya friare former som ger mer likvärdiga förutsättningar i jämförelser med privata alter-

## **Fel! Okänt namn på**

nativ. Det kan handla om självförvaltande enheter där personalen tar ansvar för ekonomin och kan återföra överskottet till verksamheten eller för att satsa på personalen. På det sättet vill vi uppmuntra både personal och brukare till att utveckla olika inriktningar och specialiseringar som ger större variation i utbudet av offentligt finansierade välfärdstjänster. Det kan också vara ett incitament till att bedriva verksamheten effektivt och samtidigt måna om att ha nöjda brukare. Man ska inte behöva äga sin arbetsplats för att ha inflytande.

Ett exempel där bonussystem införts är den socialdemokratiskt styrda kommunen Nynäshamn. Där har införts bonussystem för de anställda inom delar av välfärdsverksamheterna med målet att öka delaktigheten och engagemanget hos de anställda och att kvaliteten på verksamheterna ska förbättras. De enheter som når målen som kommunfullmäktige och socialnämnden har satt upp premieras.

Vi föreslår att kommuner och landsting ges möjlighet att prova att införa självförvaltande enheter i större skala. Vi föreslår därför statliga medel för en försöksverksamhet med personalstyrda enheter, s.k. intraprenader inom förskola, skola, äldreomsorg och primärvård. Det kan handla om olika verksamheter och om olika sätt att utforma dessa. Det viktiga är att enheterna får möjlighet att själva styra sina verksamheter, att man får ta ansvar för budgeten, att personal, brukare, föräldrar eller andra konstellationer av medborgare är med och tar ansvar för verksamheten samt att möjligheterna att utveckla olika incitament för att öka kvalitet och effektivitet i verksamheterna införs.

I intraprenader prövas möjligheten för personalen i offentligt drivna verksamheter att få del av goda resultat i form av lönepåslag, extra kompetensutveckling eller gemensamma satsningar inom verksamheten. Vi vill med detta prova alternativ som innebär utveckling och förnyelse av själva verksamheten, inte bara driftsformen. Vi föreslår en försöksverksamhet med personalstyrda enheter i ett antal kommuner och landsting. Vi avsätter i vårt budgetalternativ 50 miljoner kronor per år 2009–2011 för detta.

## **Vi säger ja till medborgarnas valfrihet – inte till företagens**

Medborgaren ska stå i centrum och verksamheterna ska finnas nära medborgarna. Medborgarna ska kunna välja mellan olika alternativ, men vi tror inte att människor fäster någon större vikt vid om en verksamhet drivs privat eller offentligt. Det viktiga är att det finns reell valfrihet och att verksamheten håller hög kvalitet. Valfriheten handlar också om att ha möjlighet att påverka och vara delaktig. All välfärdsverksamhet ska utgå från människors behov; de med störst behov ska ges högst prioritet oavsett var i landet man bor.

För att göra det möjligt för medborgare att utnyttja sin reella valfrihet är det viktigt med mångfald. Men det är också viktigt att kunna göra rationella och medvetna val. Därför vill vi som vi beskrivit införa kvalitetskontor i alla kommuner, och vi vill pröva möjligheten att ha flera olika alternativ inom den offentliga verksamheten, intraprenader.

Folkhemmet 2.0 bygger på gemensamma värderingar om allas rätt och tillgång till verksamheter av god kvalitet oavsett storleken på den egna plånbo-

ken men också på respekten för de gemensamma tillgångarna och vikten av att värna resurserna så att dessa används på ett effektivt sätt och fördelas på ett sätt som motsvarar behoven. Det som är bra för individen är inte alltid ekonomiskt försvarbart ur ett gemensamt perspektiv. När resurserna är ändliga, vilket de alltid är, måste individuella önskemål prövas mot andra alternativ och konsekvenserna för andra individer och verksamheter bedömas. Resurserna måste fördelas utifrån flera kriterier än det fria valet, såsom kvalitet, behov, nytta, tillgänglighet och effektivitet.

Med fri etablering och samma ersättning till alla utan hänsyn till de stora skillnaderna i behov kommer utbudet av välfärdstjänster bero på hur kostnadskrävande eller lönsamt det är att bedriva verksamheten i olika områden och för olika grupper. I mer kostnadskrävande områden blir utbudet mer begränsat eller av låg kvalitet. Det är helt oacceptabelt i offentligt finansierad verksamhet där generella krav på kvalitet måste ställas, och behoven ska vara styrande för resursfördelningen. Vi kan aldrig acceptera att fördelningen av de gemensamma resurserna bestäms av marknaden på det sättet. Det måste alltid vara ett samhälleligt ansvar att se till att såväl tillgänglighet som fördelning av gemensamma resurser sker utifrån aspekter som tillgodoser människors behov och likabehandling liksom att säkra att resurserna används effektivt.

Den nationella politiken måste också markera var det är uppenbart olämpligt och irrationellt att bedriva verksamhet i annat än offentlig regi. Ett sådant område är den högspecialiserade vården som inte bör delas upp i mindre privata enheter därför att samverkan mellan specialistsjukvård, forskning och avancerad utbildning är central i Sverige och för medborgarna. Även akutsjukhusen är ett sådant område som har en central roll för att kunna ge högkvalitativ och jämlik vård.

Vi motsätter oss varje lösning som innebär att man med privata medel, t.ex. genom privata försäkringar, tillåts köpa sig förtur till offentligt finansierad välfärd.

Vi anser inte att det är förenligt med medborgarnas krav på effektivt utnyttjande av skattemedel att överlåta offentlig verksamhet till privata intressen till kraftiga underpriser utan restriktioner eller hinder att sälja dessa vidare. All verksamhet som avyttras ska göras på ett sätt så att det kommer medborgarna till godo och att priser som motsvarar värdena tas ut.

Vi föreslår att det utformas resursfördelningsmodeller som tar hänsyn till medborgarnas rätt att välja utförare och även innehåller kriterier för kvalitet, behov, nytta, tillgänglighet och effektivitet och som tar socioekonomiska hänsyn.

Vi föreslår en lagstiftning som säkerställer att offentlig verksamhet inte säljs ut till underpriser.

Vi motsätter oss att offentligt finansierade sjukhus tillåts ta emot försäkringspatienter och privatbetalande patienter.

Vi säger ja till alternativ och mångfald på medborgarnas villkor.

Alternativa utförare kan bidra till både mångfald och kvalitetsutveckling inom t.ex. primärvården, äldre- och handikappomsorgen och rehabiliteringen. Vi bejakar alternativa utförare inom lämpliga delar av vården och omsorgen,

## Fel! Okänt namn på

förskolan och skolan. Men det är olämpligt att tillämpa lagen om offentlig upphandling på dessa verksamheter. Det leder till oönskad och ibland direkt motbjudande konsekvenser.

Upphandling är för det mesta en mycket bra metod för att se till att skattebetalarnas pengar används på bästa sätt. Den regelbundna konkurrensutsättningen som sker vid upphandlingar stimulerar effektivitet och nytänkande. Men vård och omsorg skiljer sig i flera avseenden från snöröjning, städning och IT-stöd. Inom vård och omsorg är kontinuitet ett stort värde i sig. Att ha samma läkare som känner mig, att gå till samma sjukgymnast, att det är samma undersköterskor som tar hand om mig och som vet hur jag vill ha det – det är värden som är svåra att sätta pris på. Även skola och barnomsorg är verksamheter där kontinuitet är viktigt, och dessa upphandlas därför inte heller.

Vi socialdemokrater föreslår nu att lagen om offentlig upphandling (LOU) inte ska tillämpas inom vård och omsorg på samma sätt som den inte tillämpas när det gäller barnomsorg och skola. Det bör vara kommunen och landstinget som utifrån lokala behov och möjliga partner avgör vilka aktörer som man ska samarbeta med. Det kan vara några av de stora vårdföretag som redan idag gör ett bra arbete i många kommuner, men det kan också vara ideella organisationer som vill bedriva verksamhet. En invandrarförening kanske vill ansvara för daglig verksamhet i ett område. Med utvecklade system bör vi kunna lita till att kommunen kan avgöra vilka aktörer som är lämpliga, som man gjort i många år inom barnomsorgen, och man bör kunna teckna avtal om ersättning och villkor utan upphandling. En sådan ordning skulle stimulera till olika alternativ för de äldre att välja bland. Även med en sådan ordning finns det anledning att säkerställa att det sker en kontinuerlig omprövning av verksamheterna.

Det är viktigt att kunna pröva önskemål om etablering utifrån tillgänglighet, behov, ekonomi och kvalitet. När det uppstår situationer med sviktande brukarunderlag, t.ex. minskade barnkullar, är det viktigt att neddragningar görs på ett ekonomiskt försvarbart sätt. Det enda rimliga är att alla enheter som finansieras med skattemedel ingår på lika villkor i prövningen av hur många enheter som bör finnas kvar och var dessa lämpligen lokaliseras.

Kommuner och landsting har också ett ansvar att värna om ordning och reda på arbetsmarknaden. Offentligt finansierad verksamhet måste gå i bränslen för att begränsa den svarta ekonomin.

Vi säger nej till den borgerliga regeringens föreslagna möjlighet för kommuner och landsting att ge företag inom vård och omsorg fri etableringsrätt (lag om valfrihet), och vi motsätter oss regeringens avisering om att alla landsting ska vara tvungna att tillåta vårdföretag att få etablera sig där de finner det mest lönsamt utan att ta hänsyn till var de behövs.

Vi vill istället att kommuner och landsting, utöver vår föreslagna nationella certifiering och kvalitetssäkring, ska ta med medborgarnas behov, tillgänglighetsaspekter och ekonomiska överväganden vid val av de utförare som ska bedriva skattefinansierad välfärdsverksamhet.

Vi vill ersätta dagens lagstiftning med regler och system som bygger på avtal med tydliga krav från politiken och en öppen beslutsstruktur där alla

## Fel! Okänt namn på

aktörer, privata såväl som offentliga, ideella organisationer, personalägda enheter och kooperativ har rätt att vara med att bedriva offentligt finansierad verksamhet med likvärdiga villkor. En ny modell får dock aldrig leda till att man ställer lägre krav på arbetsgivaransvaret. Kollektivavtal ska gälla i all verksamhet, personalens meddelarfrihet och rätt till kompetensutveckling och även i övrigt goda arbetsvillkor måste säkerställas.

Vi säger nej till regeringens diskussioner om att kommunerna inte längre ska ha något inflytande över etableringen av fristående skolor. Vi vill tvärtom att kommunernas inflytande ska öka så att villkoren för alla skolor blir lika, oavsett huvudman.

Vi föreslår en lagstiftning som tillåter kommuner och landsting att ersätta LOU med en ny modell för etablering av utförare av offentligt finansierad välfärdsverksamhet med större möjlighet att ta hänsyn till kvalitet och behov.

Vi föreslår att meddelarskydd ska omfatta alla anställda inom alla offentligt finansierade skolor, förskolor, vård och omsorgsverksamheter.

Vi motsätter oss regeringens förslag att kommuner och landsting ska kunna införa modeller inom vård och omsorg med rätt för företag att etablera sig där de finner det mest lönsamt utan att ta hänsyn till var de behövs.

Vi föreslår att kommunerna får ett större inflytande över etableringen av fristående skolor.

Vi säger ja till lika villkor för alla utförare.

Våra valfrihetsreformer handlar om att utveckla ett styrsystem för alla välfärdsverksamheter som jämställer offentligt och privat drivna. Vi vill införa starkare nationell kvalitetssäkring av verksamheterna med tydliga uppföljningsbara mål. Där samma regler för etablering och finansiering, samma kvalitetskrav, samma uppföljning och samma insyn ska gälla. Det handlar om system där besluten även fortsatt tas nära medborgarna, och det handlar om att ge människor verktyg för sina val, att stärka medborgarnas rättigheter och underlätta för dem att utöva dem.

Människor ska kunna vara säkra på att valet av utförare ger samma möjligheter till insyn, delaktighet och påverkan oavsett om de är offentliga eller privata.

När företag och organisationer väljer att delta i upphandlingar eller andra system för att tillhandahålla skattefinansierade tjänster inom välfärdens områden måste de vara införstådda med att det är andra regler och krav som gäller än enbart konkurrens på en öppen marknad. Medborgarna kan förutom att ställa krav på hur den egna tjänsten ska tillhandahållas också kräva att de gemensamma skattemedlen används på ett för alla medborgare effektivt sätt. Det betyder att kommuner och landsting ska kunna styra användningen av resurser dit de bäst behövs.

Kommuner och landsting bör, som finansiärer, ha motsvarande insyn i de välfärdsverksamheter som bedrivs av företag och organisationer som man har i de offentliga välfärdsverksamheterna.

Privata utförare bör ha samma skyldigheter som offentliga att lämna statistikuppgifter, redovisa resultat, delta i jämförelser, och uppföljningar m.m.

## Fel! Okänt namn på

Kommuner och landsting måste kunna, utifrån objektiva framtagna kriterier, väga in alla utförare i bedömningen av såväl nyetablering som nedläggning av enheter ur behovssynpunkt.

Personal som arbetar i skattefinansierad privat verksamhet inom vården, förskolan, skolan och omsorgen bör ha samma meddelandeskydd som personal i offentlig verksamhet. Kollektivavtal är en självklarhet.

Det ska finnas en tydlig reglering av vad som gäller för möjligheterna att erbjuda tjänster utöver vad som ingår i det offentliga åtagandet. Samma regler ska gälla för offentliga och privata utförare när det gäller sådana tjänster som inte bekostas av gemensam finansiering. En stor restriktivitet bör gälla för detta.

Vi föreslår att lagstiftningen snarast ses över för att kunna garantera lika villkor för alla utförare av offentligt finansierad välfärdsverksamhet oavsett om de är privata eller offentliga. En sådan lagstiftning ska förhindra att skattemedel plockas ut som ohemula vinster istället för att finansiera kvalitetshöjningar.

Vi säger ja till lokalt och regionalt ansvar för välfärdens offentligt finansierade verksamheter oavsett om driften är offentlig eller privat.

En förutsättning för att de olika verksamheterna ska kunna utformas och bedrivas med utgångspunkt i specifika brukares behov och krav är att de utformas nära människorna. Att genomföra och organisera verksamheterna i kommuner och landsting ger dessa förutsättningar och incitament till att anpassa verksamheten till de människor det gäller. Förskolans öppettider ska kunna styras av att det på orten finns många verksamheter som har oregelbundna arbetstider. Gymnasieskolans utbud ska kunna påverkas av näringslivets behov av arbetskraft och elevernas val av utbildning.

Det handlar också om möjlighet för brukarna att kunna ha dialog med och utkräva ansvar av sina folkvalda ombud. Det politiska ansvaret ska därför vara tydligt och finnas nära verksamheterna.

Vi vill därför värna kommunernas och landstingens ansvar för våra välfärdsverksamheter. De måste få rimliga förutsättningar att ansvara för verksamheten och kunna kvalitetssäkra denna. Vi tror inte att exempelvis ett förstatligande av skolorna i Sverige skulle innebära högre kvalitet och större möjlighet till individuella lösningar.

Det behöver skapas incitament för de lokala och regionala nivåerna för att öka samverkan mellan såväl kommuner som landsting för att erbjuda medborgarna bättre anpassad verksamhet. Specialiserad vård ska t.ex. inte bedrivas i alla landsting och ett antal kommuner är för små för att själva kunna erbjuda alla gymnasieprogram.

### **Kvalitetshöjningar i välfärdens verksamheter**

I denna motion har vi betonat vikten av att satsa på kvalitet i välfärdsverksamheterna. Vi har föreslagit särskilda satsningar som ska skapa förutsättningar för att bedriva verksamhet av god kvalitet och med likvärdiga villkor i hela landet. För att höja kvaliteten i de olika verksamheterna görs i vårt budgetalternativ satsningar på ytterligare resurser och på personalen i verksam-



heterna. För oss socialdemokrater är investeringar i människors välfärd viktigare än regeringens skattesänkningar. Investeringarna ska garantera alla medborgare likvärdiga villkor och verksamheter av hög kvalitet.

## 6 Förskola

Den socialdemokratiska regeringen gav under 2005 och 2006 ett riktat statsbidrag till kommunerna för att kunna öka personaltätheten i förskolan. Enligt en rapport från Skolverket fungerade satsningen väl – nästan alla kommuner använde bidraget till att öka personaltätheten och storleken på barngrupperna minskade. Den borgerliga regeringen avbröt satsningen 2007, ett år tidigare än beräknat, och 2 miljarder kronor överfördes från öronmärkning för personaltäthet till det allmänna utjämningsbidraget till kommunerna. Skolverket visar i sin senaste statistik för 2007 att regeringens åtgärd att dra bort statsbidraget omedelbart ledde till att den positiva utvecklingen avbröts. I vårt budgetalternativ avsätter vi därför 200 miljoner kronor per år till mer personal i förskolan.

Vi föreslår ett kvalitetsprogram för förskolan i sju punkter:

### Fler kompetenta pedagoger

Vi föreslår en utökad dimensionering av utbildningar på lärarhögskolor som särskilt profilerat sig med inriktning mot förskollärare. Det är viktigt att den gemensamma lärarutbildningen har en tydlig ingång för förskollärare.

Vi anser att högre krav måste ställas på de enskilda förskolorna att rekrytera utbildad personal. Det bör vara ett kvalitetskrav som förutsättning att få del av offentliga bidrag. Dessutom kan det behövas särskilda fortbildningsinsatser riktade till de förskolor där personalen har lägst utbildningsnivå. Ett sätt som kan bli framgångsrikt för att få fler att ta examen som förskollärare är att erbjuda goda möjligheter för barnskötare att gå utbildningen. Därför måste också högskolor bättre kunna validera barnskötarens reella kompetens vid antagning och upplägg av utbildningen. Barnskötare ska också få möjlighet till allmän vidareutbildning och kompetensförstärkning.

### Satsning på personalens pedagogiska kompetens

Vi föreslog redan i vår vårmotion att det så kallade lärarlyftet också ska omfatta förskolans personal. Förslaget kvarstår.

Fel! Okänt namn

## Stärk förskolans kunskapsuppdrag

Vi vill att förskola och grundskola ska vara en del av en gemensam skola men med olika arbetssätt och olika professioner som samverkar och lär av varandra. Vi vill stärka förskolans kunskapsuppdrag för att ge alla barn en mer jämlik skolstart. Det ska finnas personal med utbildning och kompetens i barns språkutveckling vid alla förskolor och under hela förskoletiden. Inte minst har det stor betydelse för barn med invandrabakgrund. Därför vill vi göra avstämningar av barns språkutveckling för att skapa förutsättningar för att sätta in extra insatser för de barn som har de största behoven. Språklärare från grundskolan ska kunna gå in också i förskolan och tillsammans med förskollärarna ge grunderna i ytterligare ett språk utöver svenskan. Vi vill att samverkan och samarbetet mellan personalen i förskolan och skolan stärks. Det bör vara naturligt för såväl förskollärare att arbeta i skolan som för grundskollärare att ha hela eller en del av sin tjänst i förskolan.

## Kvalitetssäkra all förskoleverksamhet

Vi föreslår en särskild kvalitetslag för förskolan som garanterar att all förskoleverksamhet lever upp till kvalitetskraven för att få del av offentliga bidrag. All förskoleverksamhet som finansieras med offentliga medel måste uppfylla vissa grundläggande kvalitetskrav. Det handlar om att all verksamhet måste ha utbildad personal. Därutöver måste all verksamhet följa den nationella läroplanen och all verksamhet ska varje år redovisa hur man arbetar för att nå kvalitet och måluppfyllelse i förhållande till de nationella målen.

## Allmän förskola för 3-åringar

Vi föreslår allmän förskola för alla 3-åringar, avgiftsfritt tre timmar per dag från och med 2009. Regeringen föreslår allmän förskola för 3-åringar först 2010 men vill införa barnomsorgspeng så snart som möjligt 2009.

## Mer personal i förskolan

För att hjälpa barnen till en bättre skolstart föreslår vi socialdemokrater i budgetmotionen 200 miljoner kronor per de kommande tre åren till mer personal i förskolan. Det finns ett stort behov av fler utbildade förskollärare, och därför ska en del av de nya högskoleplatser vi föreslår riktas till lärosäten som bedriver förskolläraryt utbildning.

## Barnomsorg på obekvämt arbetstid

Vi vill se över möjligheterna att öka tillgången till barnomsorg på kvällar, helger och nätter.

## 7 Skola och fritids

Vi vill att skolor som inte lever upp till målen ska arbeta systematiskt för att förbättra resultaten. Vi vill sätta starkt fokus på de framgångsfaktorer som ger dokumenterat resultat. Men det kräver att skolorna har de resurser som behövs för att klara uppdraget. Det behövs fler lärare i skolorna för att kunna arbeta i mindre grupper och för att kunna stödja de elever som behöver extra resurser.

Skillnader i resultat mellan olika skolor och olika elevgrupper måste ligga till grund för målmedvetna och handfasta insatser. Ytterst handlar det om att fånga lusten till lärande och att möta varje barn och ungdom med respekt och höga förväntningar – att visa tilltro till deras vilja och förmåga.

### **Skolorna ska förbättras och kvaliteten höjas genom följande åtgärder:**

#### **3 mdkr till skolorna**

Ska placeras i en pott hos Skolverket. Därifrån kan kommunerna söka kvalitetspengar för det som de anser att de är i störst behov av: det kan handla om fler lärare, vidareutbildning, speciallärarkompetens, resurser till läxläsning på fritids eller mindre undervisningsgrupper.

#### **Mäta och satsa istället för att mäta och sortera**

Vi vill ha mer och bättre uppföljning av elevernas kunskaper. Vi vill ha nationella prov och tydliga kunskapsmål från årskurs tre. Från årskurs sex vill vi ha betyg med fler betygssteg än idag.

Alla skolor ska sätta in extraundervisning för de elever som inte klarar de nationella proven, exempelvis som läxläsningshjälp.

Ett nationellt utbildningsråd ska skapas med uppgift att utforma verktyg för kontinuerlig utveckling av lärarrollen.

Ett program för kvalitetssäkring av svenska skolor ska tas fram som innehåller tydliga kvalitetsmål som alla skolor måste uppfylla, och ett uppföljningssystem av elevernas kunskapsutveckling i varje årskurs från första klass, samt även stödåtgärder så att alla skolor ges reella möjligheter att leva upp till kraven. För de skolor som inte når kvalitetsmålen ska huvudmannen, kommunen eller den fristående skolan ha en lagstiftad skyldighet att upprätta en handlingsplan som visar vilka åtgärder man avser att vidta för att förbättra resultaten.

## **Fel! Okänt namn på**

De skolor som behöver stöd för att förbättra sina resultat ska kunna vända sig till en pedagogisk insatsstyrka som ska bildas vid Skolverket. Insatsstyrkan ska bestå av erfarna pedagoger och skolledare som under en längre period från tre till tolv månader, beroende på behov, kan hjälpa skolor att förändra och utveckla sitt arbetssätt.

## **Kontrakt för kunskap: alla ska möta en utmaning**

Individuella utvecklingsplaner ska utvecklas till ett kontrakt mellan skolan, eleven och hemmet. Med den individuella utvärderingen som grund ska skolan skriftligen precisera vilka insatser som görs för att stödja elevens kunskapsutveckling, och eleven och hemmet ska tydliggöra vilka insatser de avser att göra för att ta sin del av det gemensamma ansvaret.

För oss socialdemokrater är fritidshemmets verksamhet otroligt viktig. En av de stora vinsterna med kommunaliseringen av skolan var också att förutsättningarna för ett närmare samarbete mellan skola och fritidsverksamhet förbättrades. På fritids kan man göra mycket för att stödja dem som behöver stöd med läsläsningen.

## **Läraryrket ett framtidsyrke**

Alla lärare i svenska skolan, oavsett om de arbetar i en kommunal skola eller i en friskola, ska vara välutbildade, kompetenta och behöriga. Staten, kommunerna och friskolorna bör göra en överenskommelse om att inte nyanställa någon lärare utan rätt utbildning. Staten ska gemensamt med kommuner och fristående skolor bekosta vidareutbildning av de obehöriga lärare som i dag finns anställda. På sikt är målet självklart: det ska inte finnas några obehöriga lärare i den svenska skolan.

För att Sverige ska ha en skola i världsklass krävs också att undervisningen och de pedagogiska metoderna står på solid vetenskaplig grund. Skolforskningen behöver utvecklas, både i omfång och i kunskapsöverföringen från forskning till verksamhet. Vi vill öka anslagen till skolforskningen.

## **Studie- och yrkesvägledning för livet**

Studie- och yrkesorienteringen behöver tydliga nationella riktlinjer som definierar verksamheten och hur den ska bedrivas. Varje kommun ska ha en plan för SYO-verksamheten. Det behövs professionella nätverk på kommunnivå för erfarenhetsutbyte och gemensamma initiativ. SYO-verksamhetens roll som en del av lärarutbildningen och skolledarutbildningen ska ses över.

## **En trygg skola**

Ett nationellt system behövs för att i varje skola följa upp lagen om förbud mot mobbning, diskriminering och kränkande behandling. Lärare, elever och föräldrar bör få utbildning om lagen och Barn- och elevombudet (BEO) bör få förstärkta resurser och fler befogenheter att ingripa mot skolor som inte lever upp till lagens krav på förebyggande insatser. Vi vill införa en "lex Sara" i skolan som innebär att all skolpersonal oavsett huvudman ska vara skyldig att

rapportera missförhållanden i skolan eller om läroplan eller värdegrund inte följs.

### **En sammanhållen kvalitetsskola**

Ett nytt system måste uppfylla tre bärande element: de fristående skolorna måste kunna starta och verka på samma villkor som kommunala skolor, föräldrar och elever måste ha rätt att välja mellan olika alternativ, och politiken, nationellt och/eller kommunalt, måste kunna påverka så att resurser inte slösas bort på överetablering – de ska gå till bättre undervisning.

### **Räkna med mer – investera i matematikkunskaper**

Vi vill stärka matematiken i förskolan genom matematikverkstäder och utbildning för personalen. Individualiseringen i skolan ska vara sådan att den elev som behöver särskilt stöd ska få det i högre utsträckning, den som upptäckt matematikens grunder ska inspireras att lära mer, och den som har lätt för sig ska få större matematiska utmaningar och kunna räkna på i snabbare takt. De lärare som undervisar i matematik ska få kompetensutveckling. Lärarutbildningen i matematik bör också ses över.

Kursplanerna i matematik ska ses över så att kopplingen mellan undervisningen och ett framtida yrkesliv blir tydligare. Översynen ska inkludera samtliga kursplaner i matematik i hela utbildningssystemet. För att ytterligare stärka samverkan mellan skola och näringsliv vill vi införa särskilda mentorskapsprogram i matematik och naturvetenskap. Målet är att representanter från yrkeskategorier där matematik och naturvetenskap utgör basen genom sin närvaro i skolan ska få fler elever intresserade av dessa ämnen. Dessa mentorer kan sannolikt också vara handledare vid kortare eller längre praktikperioder på arbetsplatser.

Ämnesundervisning på modersmål sker idag i mycket liten omfattning, på de flesta håll inte alls. Vi vill se över möjligheten att utöka detta.

## **8 Kommunal vuxenutbildning**

Neddragningarna av den kommunala vuxenutbildningen har varit omfattande – regeringen backar nu – men först 2012 kommer antalet komvuxplatser att vara tillbaka på 2006 års nivå med nuvarande politik. Vi menar att det är fullständigt otillräckligt och föreslår 4 700 fler komvuxplatser än regeringen 2009 och 7 000 fler platser 2010 och 2011, varav 4 500 yrkesvuxplatser.

Fel! Okänt namn

## Hälso- och sjukvård

### Investera en miljard i ökad tillgänglighet

Den nationella vårdgarantin som infördes den 1 november 2005 ledde inledningsvis till klara förbättringar av tillgängligheten. Men under 2007 och 2008 har utvecklingen stannat av och tillgängligheten återigen försämrats. Minimikravet måste vara tydligt: den nationella vårdgarantin ska hållas. Målet är en köfri hälso- och sjukvård där patienten får besked om, och tid för, behandling på ett smidigt sätt.

Landstingen sparar generellt sett inga resurser på att låta patienten vänta på behandling. Det finns många exempel där kötiderna har kortats rejält utan några resurstillskott. Till stor del handlar det om organisation och planering, inte minst inflytande för de som arbetar i sjukvården. Nu är dock landstingen på väg in i en period med mer pressad ekonomi. Risken är att detta leder till att utvecklingsarbetet får stå tillbaka. Därför föreslår vi att staten tar initiativ till en miljardsatsning på ett utvecklingsprogram för bättre tillgänglighet i vården. Vi föreslår följande:

#### Skärp vårdgarantin

Vårdgarantin bör inte tolkas snävt som att det är möjligt med maximal väntetid mellan varje beslut om åtgärd eller undersökning. Målet bör vara att den totala väntetiden för patienten ska hålla sig inom garantins ramar. Vi föreslår att väntetiden för undersökning, till exempel röntgen, ska räknas in i garantitiden för patienten. Vi vill också utveckla modeller för att se till att varje patient får besked om nästa åtgärd direkt – utan onödiga väntetider. Vi föreslår att staten bidrar med 200 miljoner kronor till landstingen och regionerna för att skärpa vårdgarantin 2010 och 2011.

#### Bonus för kortare köer

Vi föreslår att staten investerar 200 miljoner kronor 2009 och därefter 700 miljoner kronor per år 2010 och 2011 för att skapa incitament för landstingen att korta köerna i sjukvården. Bonusen ska fördelas till landstingen utifrån både de *absoluta* kötiderna – där de landsting som har kortast kötider får störst bonus; och utifrån *förbättringen* i kötid – så att de landsting som går från långa kötider till kortare kötider också får del av resurserna.

#### Åtgärder mot läkarbrist

I många landsting och regioner är det brist på allmänläkare inom primärvården. Det gör det svårt att erbjuda den goda tillgänglighet till den nära vården som varje invånare har rätt att förvänta sig. Vi föreslår att staten bidrar med 100 miljoner kronor för att de landsting och regioner som har störst problem med läkarbrist ska kunna utarbeta särskilda åtgärdsprogram för rekrytering av allmänläkare 2010 och 2011.

## Investera en miljard i högre kvalitet

För att höja kvaliteten i sjukvården krävs resurser. Därför satsar vi 800 miljoner kronor 2009 och därefter 1 miljard kronor 2010 och 2011 för att höja kvaliteten i hälso- och sjukvården. Resurserna går främst till att anställa mer personal i sjukvården. Vi ser stora behov inom till exempel äldresjukvården. Det behövs fler geriatriska vårdplatser och en upprustning av hemsjukvården för att klara de stora vårdbehov som finns. Vi ser också stora behov inom vården och omsorgen av psykiskt sjuka. Det är stor risk för att regeringens kortsiktiga projektpengar till psykiatri endast blir just kortsiktiga projekt och inte den nödvändiga nivåhöjning som krävs. Alla som drabbas av psykisk sjukdom ska ha samma rätt och möjlighet till vård som den som drabbas av en kroppslig sjukdom. Därför krävs en långsiktig investering i vården och omsorgen om psykiskt sjuka, även efter år 2011.

### **2 000 fler kvalificerade vårdanställda**

För att förbättra kvaliteten i vården krävs mer personal. Vi vill rikta 800 miljoner kronor per år 2009 till 2011 för att landstingen och kommunerna ska kunna anställa fler i sjukvården. Investeringen räcker till att anställa drygt 2 000 fler kvalificerade anställda i hälso- och sjukvården. Vi ser till exempel stora behov av mer personal i äldresjukvården och inom vården av de psykiskt sjuka.

### **Nationell kvalitetssäkring av vårdgivare**

Idag finns det goda möjligheter för patienter att välja vårdgivare. Det är bra – men det ställer krav på ett system som säkerställer att alla vårdgivare håller en hög klass. Ingen ska riskera att göra ett dåligt val. Vi vill därför införa en nationell kvalitetssäkring av alla offentligt finansierade vårdgivare. För att få certifiering ska varje vårdgivare kunna visa att vården har hög kvalitet och är evidensbaserad, erbjuder god tillgänglighet och uppfyller krav på patientsäkerhet. Dessutom ska personalens meddelarfrihet och kompetensutveckling säkerställas och kollektivavtal gälla. Vi föreslår att 100 miljoner kronor satsas från 2010 för att i dialog med landstingen påbörja arbetet med ett nationellt kvalitetssäkringssystem.

### **Nationella riktlinjer och öppna jämförelser**

För att förbättra patientsäkerheten föreslår vi att alla landsting och regioner ska vara skyldiga att följa de nationella riktlinjerna i hälso- och sjukvården. Vi vill också att det ska utvecklas nya nationella riktlinjer på de områden där det idag saknas och även där vi vet att vårdkvaliteten inte är tillräckligt hög i hela landet. Vi vill också förbättra de nationella kvalitetsregistren och de öppna jämförelserna så att det blir lättare att följa upp kvaliteten i hälso- och sjukvården i landet. Alla vårdgivare ska tvingas rapportera in sin verksamhet till registren. Vi satsar totalt 100 miljoner kronor från 2010 på nationella riktlinjer och öppna jämförelser mellan landstingen.

Fel! Okänt namn nå

### Stöd till psykiskt sjuka

Vi socialdemokrater anslår 900 miljoner kronor per år till psykiatrin, och vi gör det i en mångårig och systematisk satsning för att höja ambitionsnivån och skapa förutsättningar för god vård och ett gott liv för den som drabbas av eller lever med en psykisk sjukdom. Det behövs gemensamma mål för flera olika samhällssektorer och en nationell plattform som slår fast vad som är psykiatrins uppdrag och hur den ska utvecklas. Vi föreslår en långsiktig nationell handlingsplan för en ambitionshöjning inom vården och stödet för människor med psykisk sjukdom och psykiska funktionshinder.

## 10 Kompetenssatsning i äldreomsorgen

Socialstyrelsen har i en granskning av äldreomsorgen påpekat att den fortsatt låga andelen yrkeskompetent omvårdnadspersonal inverkar negativt på kvalitetsutvecklingen och att staten bör vidta åtgärder för att öka utbudet av yrkeskompetent omvårdnadspersonal och förbättra förutsättningarna för lärande knutet till arbetsplatserna. Vi delar den uppfattningen. Den socialdemokratiska regeringen satsade under tre år en dryg miljard på Kompetensstegen för anställda inom äldreomsorgen. Satsningen har varit mycket lyckad. Vi anvisar 100 miljoner kronor per år 2009–2011 för att denna kompetenssatsning ska kunna fortsätta.

Stockholm den 30 september 2008

*Mona Sahlin (s)*

*Sven-Erik Österberg (s)*

*Kristina Zakrisson (s)*

*Berit Andnor (s)*

*Lars Johansson (s)*

*Carina Moberg (s)*

*Anders Karlsson (s)*

*Ylva Johansson (s)*

*Marie Granlund (s)*

*Anders Ygeman (s)*

*Berit Högman (s)*

*Leif Jakobsson (s)*

*Tone Tingsgård (s)*

*Thomas Östros (s)*

*Thomas Bodström (s)*

*Urban Ahlin (s)*

*Veronica Palm (s)*

*Margareta Israelsson (s)*

*Ibrahim Baylan (s)*

*Tomas Eneroth (s)*

*Susanne Eberstein (s)*